

АУТИЗМІ БАР БАЛАНЫҢ АТА-АНАЛАРЫ ҮШІН НЕГІЗГІ НҰСҚАУЛЫҚТАР:

- Аутизмді бар баланы тәрбиелеудегі міндетті компонент - психологиялық-педагогикалық түзету. Ерте қарқынды / ұзақ мерзімді түзету жаттығулары ауру ағымының анағұрлым қолайлы дамуына әкеледі,
- Бала өмірінің белгілі бір режимі мен ырғағын қатаң сақтаңыз (сонымен бірге, баланың қалауын ескере отырып, серуендеу, тамақтану, ұйықтау, ойнау және т.б. режимін жасаңыз). Қарым-қатынас пен білім алуға қолайлы жағдай жасауға тырысыңыз. -Баланы шамадан тыс жұмыс жасаудан, сенсорлық жүктемеден аулақ болыңыз.

- Балаңызбен мүмкіндігінше жиі сөйлесіңіз, сөйлеу жылдам болмауы керек, командаларды нақты жеткізіңіз.
- Балаға оның іс-әрекетінің мағынасын нақты ақпаратты (диаграммалар, карточкалар, суреттер) қолдана отырып түсіндіріңіз.
- Бала тапсырманы сәтті орындаған сайын мақұлдауыңызды көрсетіңіз, оны мақтаңыз. Егер бала сізден қолдауды

сезінбесе, ол одан әрі тұйықталып, байланыстан аулақ бола бастайды.

- Балаға мұқият болыңыз, вербалды (сөзбен, сөйлеуде сөйлесу) және вербалсыз оның ыңғайсыздығын көрсететін (сөздерді қолданбай байланыс) сигналдарға назар салыңыз
- Балалардың ерте және уақтылы сәйкестендіру жағдайында психологиялық-педагогикалық қолдау тиімді динамика береді.
- Осылайша, аутизммен ауыратын балаларды оқыту және тәрбиелеу керек, сонымен қатар қажет. Балаларды арнайы білім беру мекемелерінде де, психологиялық-педагогикалық түзету бөлмелерінде де, оңалту орталығында да тәрбиелеуге және оқытуға болады, бірақ баланы қайда оқытып алса да, бірінші кезекте ата-ана оның тірегі және сүйеніші, алғашқы мұғалімдері мен тәрбиешілері болуы керек, өйткені бірде бір мектепке дейінгі немесе мектеп мекемесі балаға отбасында алатын сүйіспеншілігі мен қолдауын бере алмайды.

Аутизм бар баланың ата-анасына жадынама

**Көкшетау қ.
2021 жыл**

АУТИЗМ - бұл адамның әлеуметтік бейімделуіне, психикалық дамуына байланысты, басқа адамдармен қарым-қатынас пен қарым-қатынасқа, сонымен қатар қоршаған әлемді қабылдау мен түсінуге әсер ететін ми дамуының күрделі бұзылыстарының тобы.

Аутизмнің даму себептері қазіргі кезде толық зерттелмеген. Болжалды себептерге генетикалық, нейрофизиологиялық, инфекциялық, уытты, коректік, экологиялық және т.б.

АУТИЗМНІҢ НЕГІЗГІ БЕЛГІЛЕРІ:

- адамдармен бірінші кезекте ата-аналармен эмоционалды байланыстың болмауы (адамдардың көзіне қарамауы, ата-аналарына қолын созбайды, күлмейді, ата-аналары еркелеткенде, қолына алған кезде қарсыласады ...);
- әлеуметтену мен қарым-қатынас саласындағы проблемалар (өзгеруден қорқу, басқалардың қатарында болу, аутизмі бар бала қатты ыңғайсыздықты сезінеді, қашып кетуі мүмкін, жасырынуы мүмкін). Олар жалғыздықты қалайды, құрдастарымен, ойыншықтармен қалай ойнауды білмейді және достық қарым-қатынас орната алмайды. Олар ата-аналардың қашан кететінін, келгенін байқамайды. Олар саңырау болып көрінуі мүмкін, қатты дыбыстарға, өздеріне бағытталған сөйлеуге жауап бермейді, есімге жауап бермейді. Қоршаған ортаны сезінбейді;

- меңзейтін ымның болмауы (мысалы балаға бірдеңе қажет болса, ата-анасының қолын өзіне қажет затқа қояды);
- қайталанатын / таңқаларлық мінез-құлық, стереотиптік қимылдар (қол бұлғау, сипау, айналдыру, шеңберде жүгіру, затты ықыласпен қарау, ойыншықтарды стандартты емес пайдалану: мысалы, бала машинаны жүргізіп ойнамай керісінше машинаның дөңгелегін сағат бойы айналдырып отырады, ойыншықтарды бір қатарға тұрғызып қояды..);
- өз құрдастарынан дамудың артта қалуы. Сөйлеу тілінің бұзылуы, сөздік қорының нашарлығы, эхолалия (естіген сөздерді, сөз тіркестерін, сөйлемдерді автоматты түрде қайталау), өзінің жаңа сөздерін ойлап табу (неологизмдер), өзін үшінші тұлғада айтуы, балаға бағытталған сөйлеуді түсінудің кешігуі, сөйлеу дағдыларының регрессиясы және т.б. .;
- моториканың бұзылуы (үйлестірудің нашарлығы, ойыншықты ұстай алмауы, үш дөңгелекті велосипедпен немесе көлікпен жүре алмауы, аяқтың ұшымен жүруі, ерекше тепе-теңдік сақтамау немесе ептілік, ...);
- ұйқының бұзылуы;
- өзіне-өзі бағытталған агрессия, өзіне зиян келтіру, жиі ашуланшақтық;
- тамақ, киім, балалармен және ересектермен қарым-қатынаста таңдау ...

Құрметті ата-аналар!

Баланы бақылаңыз, егер дамуында қандай-да бір бұзылулар болса (жоғарыда аталған белгілерді қосқанда), кеңес алу үшін және қажетті тексерулер үшін маманға хабарласыңыз ...

Күмәнданған кезде қайда баруға болады?

Ең алдымен, сіз тұрғылықты жері / тіркелген жері бойынша емханаға хабарласуыңыз керек - жергілікті педиатрға / терапевтке, сонымен қатар сау баланың кабинетіне баруға болады.

Тар мамандардың (невропатолог, психолог және т.б.) бірқатар кеңесін алу керек және дәрігерлердің нұсқауы бойынша баланы толық тексеруден (қажет болған жағдайда) өту керек.

ПМПК-мен тұрғылықты жері бойынша, арнайы білім беру қажеттіліктері бар балаларды диагностикалау және психологиялық-медициналық-педагогикалық тексеруден өткізу үшін, коррекциялық қолдау және одан әрі психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуімен көмек алу үшін байланысу өте маңызды.

МАҢЫЗДЫ! Аутизм - бұл жалғыз симптом диагнозы емес. Жоғарыда келтірілген тізімдегі бірнеше белгілердің өзі уақытша болуы мүмкін немесе жай ғана баланың жеке басының ерекшелігі болуы мүмкін.

Диагнозды өзіңіз қоймаңыз - оны құзыретті мамандарға тапсырыңыз, өйткені аутизм атын жамылып басқа ауруларды жасыруға болады, ал керісінше ...